

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta

liv@eduskunta.fi

Päiväys/Datum

14.10.2024

Dnro/Dnr

TRAFICOM/584974/03.03.01/2024

Viite/Referens

Lausuntopyyntö / HE 167/2024

Asiantuntijalausunto hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle laeiksi Ilmatieteen laitoksesta annetun lain ja Puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta (HE 167/2014 vp.)

Liikenne- ja viestintävaliokunta pyytää Liikenne- ja viestintävirastolta kirjallista lausuntoa hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle laeiksi Ilmatieteen laitoksesta annetun lain 1 ja 2 §:n ja Puolustusvoimista annetun lain 11 §:n muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Ilmatieteen laitoksesta annettua lakia sekä Puolustusvoimista annettua lakia siten, että esityksessä ehdotettu avaruustilannekuvatehtävä säädettäisiin Ilmatieteen laitoksen ja Puolustusvoimien lakisääteiksi tehtäviksi. Esityksen tavoitteena on tehdä lainsäädäntömuutokset, jotta avaruustilannekeskuksen perustaminen voitaisiin aloittaa vuoden 2024 joulukuusta.

Liikenne- ja viestintävirasto kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja toteaa seuraavaa:

Liikenne ja viestintävirasto kannattaa ehdotettuja lainsäädäntömuutoksia avaruustilannekeskuksen perustamiseksi. Esityksessä todetun mukaisesti suomalaisen yhteiskunnan toiminta ja hyvinvointi ovat enenevässä määrin riippuvaisia avaruustoiminnan tuottamasta tiedosta ja palvelusta. Avaruustilannekeskus havainnoisi ja seuraisi avaruuden ja avaruustoiminnan häiriö- ja vaaratilanteita ja tuottaisi avaruustilannekuvaa koordinoitusti eri toimijoille.

Liikenne- ja viestintävirasto korostaa, että Liikenne- ja viestintäviraston eri toiminnot ovat keskeisiä avaruustilannekuvan muodostamisessa. Liikenne- ja viestintävirasto tuottaa avaruustilannekeskuksen tarvitsemää tietoa ja samalla se on tiedon tarvitsijan roolissa. Viraston näkemyksen mukaan vastavuoroinen tilannekuvatietojen vaihtaminen eri toimijoiden kesken on keskeistä kattavan avaruustilannekuvan muodostamisen kannalta.

Virasto pitää hyvänä, että esityksessä kuvataan Liikenne- ja viestintäviraston tehtäviä, joilla on liittymäpintaa avaruustilannekuvatehtäviin. Tällaisia ovat muun muassa Liikenne- ja viestintäviraston taajuushallinnolliset tehtävät kattaen muun muassa suomalaisten satelliittien häiriötilanteiden selvityksen, satelliittinavigointitaajuuksien valvonnan ja häiriötilannekuvatuotannon, tehtävät liittyen maa-asema- ja tutkatoimintaan ja satelliittijärjestelmien turvallisuuteen sekä avaruusjärjestelmien tietoturvallisuuteen liittyvät tehtävät. Liikenne- ja viestintäviraston valvonnan piiriin kuuluu myös

avaruustoiminta, jolla on vaikutuksia ilmatilaan ja lentoliikenteeseen, kuten satelliittien laukaiseminen ilmatilan läpi avaruuteen ja laserin käytön lentoturvallisuusvaikutukset.

Liikenne- ja viestintäviraston taajuushallinnolliset tehtävät huomioon ottaen on tärkeää, että avaruustilannekeskuksen tilannekuvatuotteiden - sisältäen tiedot lähiavaruuden tilannekuvasta ja avaruussäästä sekä satelliittijärjestelmien tilasta - kuten myös uhka- ja häiriötilanneilmoitukset ovat Liikenne- ja viestintäviraston saatavissa häiriötilanteiden tilannekuvan analysoimiseksi sekä avaruusilmiöiden poissulkemiseksi erilaisissa häiriötilanteissa. Lisäksi Liikenne- ja viestintävirasto tuottaa ja jakaa oman viranomastehtävänsä puitteissa tietoa avaruuspohjaisten palveluiden häiriötilanteesta esimerkiksi viranomaisille.

Liikenne- ja viestintävirasto pitää hyvänä, että esityksessä tunnistetaan tarve avaruustilannekuvatiedon jakamiseen myös salassa pidettävien tietojen luovuttamista koskevana tiedonvaihto-oikeuksina. Liikenne- ja viestintävirastolla mukaan lukien sen yhteydessä toimivalla Kyberturvallisuuskeskuksella on selkeä tarve vaihtaa salassa pidettäviä avaruustilannekuvatietoja Avaruustilannekeskuksessa toimivien viranomaisten kanssa sikäli kuin se on välttämätöntä viraston lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi.

Avaruustilannekeskuksen järjestelmiin sekä rajat ylittäviin ja/tai kansallisiin tietoliikenneyhteyksiin voi liittyä kansainvälistä turvallisuusluokiteltua tietoa koskeva hyväksyntä-/akkreditointivelvoite. Liikenne- ja viestintävirasto toimii määrättynä tietoliikenneturvallisuusviranomaisena niissä tapauksissa, joissa on kyse kansainvälisen tietoturvallisuusvelvoitelain (588/2004) mukaan huolehtia kansainvälisen turvallisuusluokittelun tiedon teknisestä tietoturvallisuudesta ja tietoliikenteen turvallisuudesta. Tietojärjestelmien arviointeihin ja hyväksyntöihin liittyvistä viraston tehtävistä säädetään laissa kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista (588/2004), turvallisuus selvityslaisissa (706/2014) ja laissa viranomaisten tietojärjestelmien ja tietoliikennejärjestelyjen arvioinnista (1406/2011, arviointilaki).

Kansainvälisten tietoturvallisuusvelvoitteiden mukaisesti esimerkiksi EU:n ja Naton turvallisuusluokiteltua tietoa käsittelevien tietojärjestelmien tulee läpikäydä hyväksyntäprosessi (akkreditointi). Vastaava velvoite koskee tyypillisesti myös kahden- tai monenvälisten tietoturvallisuussopimusten (esim. Suomi-Yhdysvallat) piiriin kuuluvia kansainvälisiä turvallisuusluokiteltuja tietoja valtioiden rajat ylittävän tietojärjestelmäosuuden (/tiedonsiirtoyhteyksien, salauksen ja mahdollisen yhdyskäytävän) osalta. Voimassa olevat kansainväliset tietoturvallisuussopimukset löytyvät UM NSA:n sivulta: <https://um.fi/voimassa-olevat-tietoturvallisuussopimukset>.

Kansallista turvallisuusluokiteltua tietoa käsitteleviin viranomaisten tietojärjestelmiin ei puolestaan kohdistu lainsäädännöstä yleistä velvoitetta tietojärjestelmän hyväksynnälle (akkreditoinnille). Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019, tiedonhallintalaki) mukaisesti viranomaisen tiedonhallintayksikön on kuitenkin seurattava toimintaympäristönsä tietoturvallisuuden tilaa ja varmistettava tietoaaineistojen ja tietojärjestelmien tietoturvallisuus koko niiden elinkaaren ajan. Viranomaisen tiedonhallintayksikön on selvitettävä olennaiset tietojenkäsittelyyn kohdistuvat riskit ja mitoitettava tietoturvallisuustoimenpiteet riskiarvioinnin mukaisesti (13 §). Arviointilain mukaan

viranomaiset voivat hakea Liikenne- ja viestintäviraston arviointia myös tietojärjestelmissä käsiteltävien kansallisten turvallisuusluokiteltujen tietojen suojaamiseen. Käytännössä virasto ei kuitenkaan tee esimerkiksi TL IV - tietojärjestelmien arviointeja.

Esityksessä on otettu hyvin huomioon Liikenne- ja viestintäviraston valvonta ja monitorointi avaruussektorin radiotaajuuksilla Suomessa sekä häiriöiden selvittäminen sekä poistaminen toimivaltansa puitteissa eli Suomen alueella. Esitys huomioi myös Liikenne- ja viestintäviraston tilannekuvatuotannon.

Liikenne- ja viestintäviraston taajuushallinnolliset tehtävät huomioon ottaen on huomioitu, että tiedonsaanti ja tiedonvaihto avaruustilannekeskuksen kanssa on jatkuvaa ja mahdollista.

Hallituksen esityksessä (s. 16-17) todetaan, että Ilmatieteen laitoksen yhteyteen perustettavan siviiliohtokeskuksen peruspalvelutuote olisi mahdollisimman ajantasainen ja koordinoitu tilannekuvatieto lähiavaruuden tapahtumista ja ilmiöistä sekä satelliittijärjestelmien toiminnasta. Avaruuden ja avaruustoiminnan uhka- ja häiriötilanteissa siviiliohtokeskus lähettäisi häiriö- ja varoitusviestejä viranomaisille ja yhteiskunnan kriittisille toimijoille sekä tarvittaessa myös muille kaupallisille toimijoille, tutkimustoimijoille ja väestölle. Yhtenä esimerkkinä tällaista tietoa tarvitsevista tahoista on listattuna Liikenne- ja viestintäviraston Kyberturvallisuuskeskus. Lisäksi samassa yhteydessä todetaan, että siviiliohtokeskus tuottaisi mahdollisesti myös, resurssiensa puitteissa, tietyille avaruustilannetiedon käyttäjille sekä viranomaisille että kaupallisille toimijoille, avaruustilannetiedon syvällisempään analysointityöhön perustuvia ja mahdollisesti käyttäjille räätälöityjä palvelutuotteita.

Liikenne- ja viestintävirasto pitää hyvänä, että hallituksen esityksessä on selväsanaisesti tunnistettu tarve tulevan Avaruustilannekeskuksen keräämän tiedon jakamiseen erilaisina tilannekuvatuotteina niin yksityiselle kuin julkisellekin sektorille. Tähän liittyen Liikenne- ja viestintävirasto pitää kannatettavana ehdotettua Ilmatieteen laitoksesta annetun lain (212/2018) 2 §:n uutta momenttia, jonka mukaan "Ilmatieteen laitoksella, Puolustusvoimilla, Maanmittauslaitoksella ja Liikenne- ja viestintävirastolla on salassapitosäynnösten ja muiden tietojen luovuttamista koskevien rajoitusten estämättä oikeus luovuttaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti laissa säädettyjen tehtäviensä hoitamisen yhteydessä saamansa tai laatimansa avaruustilanteeseen liittyvä asiakirja ja ilmaista salassa pidettävä, avaruustilanteeseen liittyvä tieto toisilleen, jos se on niille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämätöntä."

Esimerkiksi Liikenne- ja viestintävirastolla kokonaisuudessaan sekä sen yhteydessä toimivalla Kyberturvallisuuskeskuksella tunnistetaan selkeä tarve vastaanottaa myös salassa pidettävää avaruustilannekuvatietoa Avaruustilannekeskukselta sikäli kuin se on välttämätöntä viraston Liikenne- ja viestintävirastosta annetun lain (935/2018) 2 §:n mukaisesti liikenteen ja viestinnän turvallisuuden ja häiriöttömyyden edistämiseksi, 3 §:n mukaisen kansallisen kyberturvallisuuden tilannekuvan ylläpitämiseksi, sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 32 a luvun mukaisen julkisesti säännellyn satelliittipalvelun vastuuviranomaisen tehtävien hoitamiseksi, 304.1 §:n mukaisen sähköisen viestinnän häiriöttömyyden edistämiseen liittyvien tehtävien hoitamiseksi (1 kohta), tietojen keräämiseksi ja tilannekuvan muodostamiseksi viestintäverkkojen

vika- ja häiriötilanteista (7 kohta), radiohäiriöiden ja niiden syiden selvittämiseksi (9 kohta) sekä 304.1 §:n mukaisten tietoturvaloukkauksia ja niiden uhkia koskevien tietojen keräämiseksi (7 kohta) ja tietoturvaloukkausten ja niiden uhkien selvittämiseksi (10 kohta).

Viranomaisten tuottamien tilannekuvien merkitys on viime vuosina entisestään kasvanut. Tilannekuvatuotannossa on tunnistettu viranomaisten välisen tiedonvaihdon merkitys, joka tukee syy-seuraus -suhteiden parempaa ymmärrystä ja tilanteen kehittymisen parempaa ennakointia. **Ottaen huomioon Liikenne- ja viestintäviraston edellä kuvatut tehtävät, virasto pitää tärkeänä, että se liitetään lakiehdotukseen nyt sisällytetyn viranomaistiedonvaihdon piiriin siten, että se mahdollistaa myös salassa pidettävän tiedon jakamisen ao. viranomaistahojen kesken. Liikenne- ja viestintäviraston edellä kuvattujen lupa- ja valvontatehtävien, radiohäiriöselvitystehtävien sekä liikenteen turvallisuusviranomaisen tehtävien suorittamiseksi on kriittistä, että virasto kokonaisuudessaan, sen yhteydessä toimivan Kyberturvallisuuskeskuksen ohella, toimii ehdotuksen mukaisten tietojen vastaanottajana (viittaus esityksen sivulle 17).**

Jarkko Saarimäki
pääjohtaja

Emil Asp
ylijohtaja

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Liikenne- ja viestintävirasto (Traficom) 14.10.2024. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa sähköisiä allekirjoituksia tukevalla lukijaohjelmalla tai Traficomin kirjaamosta.